

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті обґрунтовано поняття сленгу взагалі та молодіжного сленгу зокрема. Представлено основні типи молодіжної сленгової лексики. Охарактеризовано місце сленгу в молодіжному мовленні.

Ключові слова: сленг, молодіжний сленг, сленгова лексика.

Abstract

In the article the concept of slang in general and in particular youth slang. The main ways of creating youth slang, described the place in youth slang vocabulary speech as well as examples of contemporary youth slang.

Key words: slang, youth slang, slang vocabulary.

Демократизація українського суспільства, нові віяння в культурі, соціальний розвиток, технічний прогрес і поширення маскультури вплинули на мову, зумовивши появу в ній великої кількості молодіжних новотворів – сленгізмів, які виконують особливу знакову функцію швидкого семантичного сприймання і розуміння. Існування сленгових утворень доводить, що мова залишається динамічною системою, яка постійно живе і розвивається.

Не секрет, що спілкування для підлітків та молоді завжди було і залишається найважливішою сферою життєдіяльності. Однак мова сучасних молодих людей викликає обурення вчителів, батьків, представників старшого покоління. Безперечно, є про що турбуватися, адже за даними останніх досліджень, у підлітковому середовищі ступінь жаргонізації мови перевищує 50% для хлопців та 33% для дівчат, тобто молодіжний сленг наполовину витіснив літературні вирази. Означену ситуацію сьогодення правдиво віддзеркалюють слова Івана Франка: «Наш новочасний діалог – се гра питань і відповідей, діалог... у певній мірі завсігди зворушливий, емоціональний, направлений просто «до речі», тепер він є скупий на слова, безбарвний, практичний, а не поетичний» [1].

Молодіжний сленг на сьогодні ще не став предметом докладного аналізу в україністиці. В академічних підручниках із сучасної української мови сленговій лексиці зазвичай присвячується невеличкий абзац із відповідними прикладами. Це пов'язано з тим, що й досі в науці побутує негативне, заперечне ставлення до сленгу як периферійного, брутального, субстандартного явища лексико-семантичної системи мови, що не має права на вивчення та відповідну лексикографічну фіксацію. У контексті сучасної української мови соціально варіативна лексика потребує спеціального дослідження, бо сленг як соціолект є органічною частиною української мови, одним із її функціональних стилів, яким послуговуються зазвичай студенти – носії мови з відносно високим рівнем освіти [2, с. 31].

Виходячи з вищевикладеного, метою нашої статті є дослідження словотворних процесів у молодіжному соціолекті, аналіз основних типів молодіжної сленгової лексики, визначення її місця в молодіжному мовленні.

Сленгізми як засіб стилізації використовували у своїх творах І. Франко, В. Винниченко, О. Корнійчук, Л. Первомайський, І. Микитенко, О. Бердник, І. Котляревський, Б. Грінченко та ін. Вдається до їх застосування й сучасне покоління літераторів, зокрема Ю. Андрухович, С. Пиркало, О. Забужко, О. Ірванець, Н. Сняданко, С. Жадан, Л. Дереш, І. Карпа та ін.

Різноманітні аспекти молодіжного сленгу вивчали як вітчизняні мовознавці (Л. Ставицька, О. Матвіяс, С. Мартос, О. Тараненко, О. Кондратюк, В. Радчук, Ю. Василенко, Л. Мацько та ін.), так і зарубіжні (І. Гальперін, Н. Тропіна, Т. Нікітіна, В. Хом'яков та ін.).

Цікавим і неординарним явищем в українському мовознавстві стало видання словників українського сленгу, зокрема «Першого словника українського молодіжного сленгу» (укл. С. Пиркало, за ред. Ю. Мосенкіса, 2002), «Словника сучасного українського сленгу» (упор. Т. Кондратюк, 2006), «Тлумачного словника студента: студентський сленг» (упор. Н. Панахид, 2003), а також словника «Український жаргон» (упор. Л. Ставицька, 2005) [3-6].

Дехто з науковців вважає сленг «особливою зоною небезпеки», для якої характерні збіднена лексика, неграмотна будова фраз, нечітке формулювання речень тощо. Однак із ними не погоджується Олена Кондратюк, яка зауважує, що актуалізація ненормативної лексики й інтересу до неї свідчить не про брак культури та грамотності, а про симптоматичні тектонічні зміни в культурному пласті. Сленгові слова та вирази на кшталт *мозги закипіли, з'їхати з теми, шарити в музиці, втикати в філософію, ганяти понти*сразком не мовного збіднення, а зумовлені тенденцією демократизації суспільства та мови в цілому [7].

У свою чергу, мовознавець Олександр Тараненко переконаний, що активне вживання в розмовному стилі й у різних жанрах художнього та публіцистичного стилів зниженої, вульгарної, жаргонної лексики зумовлене «як демократизацією суспільно-політичного життя, лібералізацією та урізноманітненням соціально-економічних засад, морально-етичних та естетичних принципів суспільства, так і розширенням поля суспільного функціонування української мови [8].

За свідченням доктора філологічних наук Лесі Ставицької, сучасний молодіжний сленг є ніби посередником між інтержаргоном та мовною практикою народу, розмовно-побутовою мовою широких верств населення, яка послуговувалась і завжди послуговуватиметься здатністю української мови до продукування стилістично знижених, іронічних, гротескних лексичних засобів, що в сучасних умовах демократизації стилів спілкування і виявляються адекватними жаргонним і сленговим номінаціям [9].

Сленг доволі поширене явище, він є засобом спілкування в найрізноманітніших прошарках населення і сягає своїм корінням у сиву давнину.

«Великий тлумачний словник сучасної української мови» дає таке визначення цього терміна: «Сленг – це розмовний варіант професійного мовлення, жаргон; жаргонні слова або вирази, характерні для мовлення людей певних професій або соціальних прошарків, які, проникаючи в літературну мову, набувають помітного емоційно-експресивного забарвлення [10, с.1147].

Сленг – це різновид розмовної мови, яку суспільство оцінює як підкреслено неофіційну і яка характеризується динамічною зміною лексичного складу, що поповнюється за рахунок аргі, жаргонізмів, вульгаризмів, неологізмів.

Основними ознаками сленгу є: швидкозмінність, підвладність моді, нестабільність, невизначеність. Без лексикографічної фіксації сленг приречений на зникнення, оскільки сленгові номінації швидко з'являються і так само швидко зникають. Це доводить актуальність і доконечну потребу теоретичного й лексикографічного опрацювання сленгу, який останнім часом став одним з основних засобів спілкування молоді [2, с. 32].

Як відомо, український сленг утворюється під впливом переважно двох мов – російської та англійської. У спонтанному мовленні запозичена лексика зазнає істотних семантичних, морфологічних і словотвірних модифікацій на українському ґрунті, що й зумовлює її специфіку та особливість. Сленгізми переважно притаманні молоді віком приблизно від 12 до 25 років. Це, як відомо, найактивніша частина суспільства щодо творчості, зокрема й творчості мовної. Остання може розглядатися в одному ряду зі всебічним експериментуванням, притаманним молодому вікові. Зважаючи на це, *молодіжним сленгом* можна вважати сукупність постійно трансформованих мовних засобів високої експресивної сили, що використовуються в спілкуванні молодими людьми або ж синтезовану лексику різних молодіжних груп.

Попередня епоха (доба тоталітарного режиму) гальмувала мовні зміни, мовець був позбавлений свободи вибору. Специфіка сучасної епохи – позбавлення від колишніх стереотипів мислення, різних обмежень, лібералізація й демократизація суспільства, яка загалом видозмінює і мовні смаки нашого покоління, що виходять за межі стандарту. Йдеться насамперед про мовну свободу та розкутість, виявом якої стають численні сленгові новотвори. Так, сьогодні можна не тільки сказати комусь *іди геть*, а й висловитися відвертіше та емоційніше: *відвали, зів'янь, відсохни, засунься, змийся, відкоти, іди броди, іди тусуйся, скинься в тубик, гризи бордюр, котись звідси, зроби так, щоб я тебе шукав, неси ноги звідси* та ін.

Сленгізмам притаманна емоційність, неофіційність, невимушеність, наприклад: *в натурі, фуфло, лажя, фігово, галімо, кумарний* тощо. Головна мета вживання таких слів – намагання молодих людей не тільки поінформувати, а й висловити свої почуття в мовленні, продемонструвати свій характер, свою особистість.

Деякі мовознавці [2-5], а також письменниця та журналістка С. Пиркало [13] зазначають, що широке вживання сленгу юнаками й дівчатами – це протест проти узвичаєних норм, соціальних,

етичних, естетичних, мовних та інших умовностей, прагнення звільнитися від суспільних обмежень, одвічний конфлікт «батьки-діти», непорозуміння зі старшим поколінням, символ незадоволення або розчарування дійсністю. Отже, молодіжний сленг – це, перш за все, своєрідний словесний код, складник молодіжної культури та мислення, результат молодіжної мовотворчості.

Сленгізми виникають у невимушеному, побутовому спілкуванні для позначення тих понять, що мають особливе значення в житті колективу. Молодь концентрується на власних реаліях, таких як зовнішність, навчання, відпочинок, дозвілля, розваги. Так, на позначення поняття «чудово» молоді люди вживають п'ятнадцять сленгових новотворів: *прикольно, кльово, суперово, кайфово, класно, круто, убійно, кучеряво, офігеть, кайф, ульот, бомба, нігтя та ін.* Замість слова «набридати» – *кумарити, парити, задрати, задовбати, грузити, гнати, діставати, чистити мізки, компостувати мозоктощо* [2, с. 32].

Науковці виокремлюють три типи молодіжної сленгової лексики.

Першу групу формують сленгові номінації метафоричного характеру, які називають предмети чи осіб або характеризують їх. Сюди належать загальноновживані слова, що використовуються в новому значенні, наприклад: *валянок* – бездіяльна людина; *балалайка* – балакуча, несерйозна людина; *бацила* – людина, котра заважає кому-небудь, *дятел* – обмежена, дурна людина; *спецназ* – вахтери в гуртожитку; *торба* – кінець; *пурга* – дурниця; *башта* – голова; *антена* – мобільний телефон; *портрет* – обличчя, фізіономія.

Тенденція до порівняння чи сприйняття, позначення й оцінювання реалій за допомогою інших реалій є основою формування метафоричних сленгових номінацій на базі власних імен: *альоша* – дурник; *міша* – простак, простакуватий хлопець; *вася* – йолоп, невдаха тощо.

Крім того, до першого типу належать дієслова на позначення фізичних процесів, що змінили свою семантику та перейшли з фізичної сфери до соціальної: *довбати, сікти, рубати, збирати, ламати, клеїти, бити, стригти, точити, чистити, дути, давити, товкти, стріляти, пороти* та ін. Наприклад, *мовчанка задовбала, вирубатися від втоми, сікти в комп'ютерах, змінити колеса, обламати когось, склеїти ласта, стригти фонтани, точити хавчик, стрельнути бабок, крутити колеса, рухати поршнями, гнати порожняка, надавати по чайнику* тощо.

Другу групу сленгових одиниць складають лексеми зі зменшено-пестливим значенням на зразок: *комлік* (комп'ютер), *бабулсики* (гроші), *пивасик* (пиво), *тралік, тральчик* (тролейбус), *чувачок* (людина), *кіношка* (кінотеатр), *гринька* (гривня) та ін.

До цієї групи також належать скорочені або деформовані всупереч загальноновживаним моделям слова: *універ* (університет), *магаз* (магазин), *мафон* (магнітофон), *мікроб* (мікроавтобус), *моцик* (мотоцикл), *адмін* (адміністратор), *адіки* (кросівки фірми «Адідас») та ін.

Третю групу формують переважно дієслова та прикметники, зрідка іменники, смисл яких вкладено в поняття «інтенсивність» та «надмірність»: *злизати, здибатись, здутись, в'їхати, відшити, відморозити, кумарити, вишиватися, парити, припухати, приколотися; задрати, борзий, відшиблений, довбаний, прикольний, реальний, стрьомний, тупорилий, фіговий, шуганий, балабол*, та ін.

Яскравим зразком цієї групи є лексеми на позначення процесу говоріння, наприклад: *базарити, тріщати, триндіти, тріпатися, торочити, терти, бакланити, гутарити, каркати, варнякати, балаболити* та ін. [2, с. 33].

Сленгові слова та вирази, які вживає молодь, є досить різноманітними і відмінними в різних групах людей. Так, лексему «розуміти» в одній компанії звикли замінювати словом *шарити*, а в іншій – *розчехлятися*. Для вираження подиву одні використовують словосполучення «*я в шоке*», а інші – *я холодний, я в трансі, ти шо гоніш?* і навіть *хай мене покрасять*.

Така різноманітність викликана насамперед тим, що молоді люди прагнуть вирізнитися не лише як окрема суспільна група, а й як особистості, намагаються ще більше урізноманітнити своє мовлення власними новотворами.

Як бачимо, в молодіжному середовищі сленг є не лише засобом виокремлення індивіда з маси, а й способом вербального (мовного) спілкування [7].

Як відомо, сленг відзначається більшою експресивністю і точністю, ніж загальноновживана мова. Як приклад, комп'ютерний сленг. Він лаконічний, буває скороченнями та своєрідною символікою: *апгрейд* (поліпшення, модернізація комп'ютера), *батони* (клавіші), *масдай* (крайній ступінь невдоволення), *сидюк* (дисковод та диски CD-ROM), *юзер* (користувач) *комп* (від комп'ютер), *проги* (програми), *вінди* (програма Windows).

Спостереження за середовищем людей, чия професія пов'язана з використанням комп'ютерів і особливо – мережі Інтернет, засвідчують, що саме в цій сфері відбувається найбільш активне створення неологізмів, до того ж існують усілякі граматичні, фонетичні та графічні інновації. За твердженням Ірини Щур, однією з причин виникнення такої «мови» вважається її виключна місткість, коли трьома-чотирма специфічними словами можна передати чималий абзац літературно опрацьованого технічного тексту. Врешті-решт комп'ютерний жаргон виражає навіть певні емоції, які в сухій та лаконічній реальній мережі відтворити майже неможливо [11].

Суспільно-політичний розвиток постійно розширює сленговий простір. Нові комп'ютерні розробки сприяли тому, що на даний момент уже можна стверджувати про активне використання словника комп'ютерної сленгової лексики [12], який дає уявлення простому користувачеві про значення деяких слів, що зустрічаються в мережі. Такий словник чи не щодня поповнюється новими виразами і вже більше схожий на окрему мову, ніж на сленг.

Також слід наголосити про проникнення комп'ютерних термінів у загальноживану лексику, причому останнім часом спостерігається посилення цього процесу. Наприклад, вже нікого не дивують почуті не лише від молоді слова: *адмін* – системний адміністратор, *верстак* – комп'ютер, *собака* – символ @, *дрова* – драйвери, *клава* – клавіатура, *мило* – електронна пошта (англ. *email*), *мишка* – маніпулятор «миша», *карлсон* – охолоджуючий вентилятор, кулертощо.

Отже, мовний процес кінця ХХ – початку ХХІ ст. характеризується посиленням ролі неформальних, нелітературних елементів у мовленні. Це виявляється не тільки в нестандартизації розмовної мови, а й у проникненні сленгу до різних стилістичних рівнів – мови засобів масової інформації та художньої літератури. Виникнення сучасних сленгових слів і виразів є об'єктивним дійсністю процесом, який не можна й не варто зупиняти. На сучасному етапі функціонування української мови окреслюється тенденція до формування загальнонаціонального сленгу – сукупності узвичаєних експресивних лексичних і фразеологічних одиниць зниженого стилю.

Сленг – це не лише окремих пласт національної мови, який певною мірою відображає рівень розвитку суспільства, а й одна із форм існування української мови, і хоча калюк з російської мови, суржику у мовленні сучасної молоді забагато, вони також мають право на лексикографічне осмислення, що сприятиме поліпшенню культури усного мовлення і мовних смаків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1982. – Т. 37.
2. Шумейко А. Сучасний український сленг: конотативний аналіз / А. Шумейко // Дивослово. – 2011. – С. 31-34.
3. Перший словник українського молодіжного сленгу / укл. С. Пиркало. – Київ : ВІПОЛ, 1998.
4. Словник сучасного українського сленгу / упор. Т. Кондратюк. – Харків : Фоліо, 2006. – 352 с.
5. Ставицька Л. Український жаргон : словник / Л. Ставицька. – Київ, 2005. – 494 с.
6. Панахид Н. Тлумачний словник студента: студентський сленг / Н. Панахид // Аудиторія. – 2003. – 7-13 лютого. – С. 17.
7. Кондратюк О. Молодіжний сленг як мовне явище / О. Кондратюк // Ї : незалежний культурологічний часопис [Електронний ресурс]. – Львів, 2005. – № 38. – Режим доступу : <http://www.ij.lviv.ua/n38texts/38-zmist.htm>.
8. Тараненко О. Колоквіалізація, субстантивізація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) / О. Тараненко // Мовознавство. – 2002. – № 4-5. – С. 35.
9. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг / Л. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 464 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ = Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.
11. Щур І. Українськомовний комп'ютерний сленг: формування і функціонування : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. Щур ; Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 245 с.
12. Словник комп'ютерного сленгу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://badcomp.net/slovyk_slengu.html.
13. Пиркало С. Походження сучасного українського молодіжного сленгу / С. Пиркало // Українська мова та література. – 1998. – № 25. – С. 4-5.

Очеретний Анатолій Богданович – студент групи 2КН - 16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svito014@gmail.com

Науковий керівник: **Азарова Лариса Євстахіївна** – д-р філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Ocheretniy Anatoliy Bogdanovich. - Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: svito014@gmail.com

Supervisor: *Azarova Larisa Y.* - Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia